

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану діяльності страховиків на вітчизняному страховому ринку. Проведено аналіз динаміки основних показників діяльності страхових компаній. Проаналізовано особливості оподаткування страхових компаній в Україні. Виявлено основні проблеми, які стримують розвиток вітчизняного страхового ринку загалом і страхових компаній зокрема, а також запропоновано напрями оптимізації діяльності страхових компаній на вітчизняному страховому ринку.

Ключові слова: *страховий ринок, страхові компанії, страхові активи, страхові премії, страхові виплати.*

Кострач Л. Н., Рудь Л. А.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ В УКРАИНЕ

Статья посвящена исследованию современного состояния деятельности страховщиков на отечественном страховом рынке. Проведен анализ динамики основных показателей деятельности страховых компаний. Проанализированы особенности налогообложения страховых компаний в Украине. Выявлены основные проблемы, которые сдерживают развитие отечественного страхового рынка в целом и страховых компаний в частности, а также предложены направления оптимизации деятельности страховых компаний на отечественном страховом рынке.

Ключевые слова: *страховой рынок, страховые компании, страховые активы, страховые премии, страховые выплаты.*

Kostrach L. N., Rud L. A.

TRENDS OF DEVELOPMENT OF INSURANCE COMPANIES IN UKRAINE

The article investigates the current state of the insurers in the domestic insurance market. The analysis of the dynamics of the main indicators of insurance companies. Peculiarities of taxation of insurance companies in Ukraine. The basic problems that hinder the development of the domestic insurance market in general and insurance in particular, as well as proposed areas of optimization of insurance companies in the domestic insurance market.

Keywords: *insurance market, insurance companies, insurance assets, insurance premiums, insurance payments.*

Постановка проблеми. Страховий ринок як один з важливих елементів фінансового ринку є рушійною силою розвитку економіки країни. Можливість розширення пропозицій щодо надання страхових послуг, підвищення конкурентоспроможності, удосконалення порядку оподаткування страхової діяльності, формування досконалого нормативно-правового забезпечення, підвищення ролі державного регулювання страхових компаній сприяють успішному розвитку страхового ринку загалом. Такий розвиток має забезпечувати підвищення рівня національної економіки в умовах її інтеграції у світове економічне господарство.

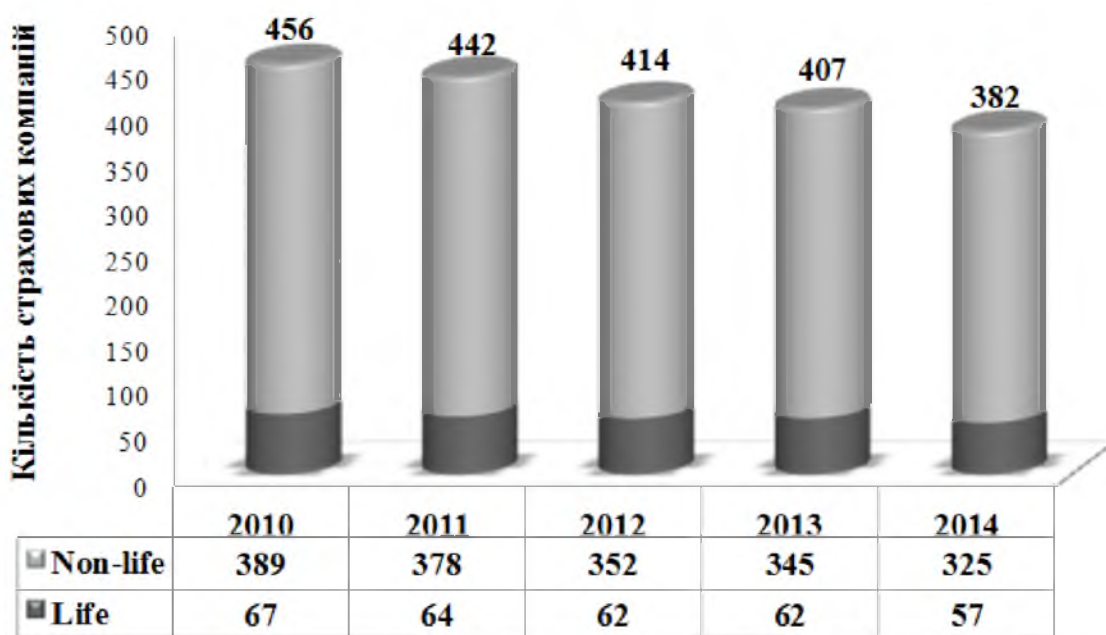
Проте сучасний стан розвитку економіки України не є сприятливим для страхового ринку, а, навпаки, є вагомим стримуючим чинником, оскільки характеризується загостренням фінансової, економічної і політичної кризи в країні. Тому аналіз основних факторів впливу на розвиток страхової діяльності загалом та страхових компаній зокрема є актуальним питанням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питанням дослідження теоретичних і практичних засад функціонування страхового ринку присвячено ряд праць вітчизняних вчених, а саме: М. Александрової [1], В. Базилевича [2], О. Гаманкової [5], О. Козьменко [9], М. Кужелева [10], В. Плиси [22] (загальні питання розвитку вітчизняного страхового ринку); В. Бігдаша [3], О. Залєтова [8], С. Осадця [14], Р. Пікус [21] (регулювання страхової діяльності); Ю. Дьячкової [7], М. Мниха [11], О. Новікова [12], О. Сафонової [28], В. Фурмана [29] (висвітлення проблем розвитку страхового ринку та причин їх появи). Дослідженням особливостей розвитку страхового ринку займалися також зарубіжні вчені, а саме: Д. Бланд [4], Л. Орланюк-Малицька [13], Д. Хемптон [30], В. Шахов [32] та інші. Разом з тим, на теперішній час, багато питань, пов'язаних з дослідженням діяльності страхових компаній на вітчизняному страховому ринку в сучасних економічних та політичних умовах, є недостатньо вивченими.

Мета статті. Метою дослідження є визначення основних тенденцій розвитку страхових компаній в Україні, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення їх функціонування для забезпечення ефективного розвитку вітчизняного страхового ринку.

Виклад основного матеріалу. Страхування як механізм забезпечення фінансової стабільності в сучасних умовах набуває значної популярності. На даному етапі розвитку страховий ринок характеризується процесами інтернаціоналізації і глобалізації. Прискорення концентрації страхового капіталу, зменшення кількості страховиків та перестраховиків, активний процес злиття страхових компаній різних країн є ознаками глобалізації страхового ринку. Проте існують стримуючі чинники даних процесів, які значно уповільнюють розвиток вітчизняного страхового ринку.

Негативний вплив на всю фінансову систему України, в тому числі на страховий сектор, спричинила чергова вітчизняна економічна криза, яка супроводжувалась скорочення темпів розвитку економіки, нестабільним політичним становищем та введенням бойових дій на сході України. Так, протягом аналізованого періоду (2010 – 2014 рр.) кількість страхових компаній значно скоротилась (Рис.1).

Джерело: побудовано авторами за даними [16], [17], [18], [19]

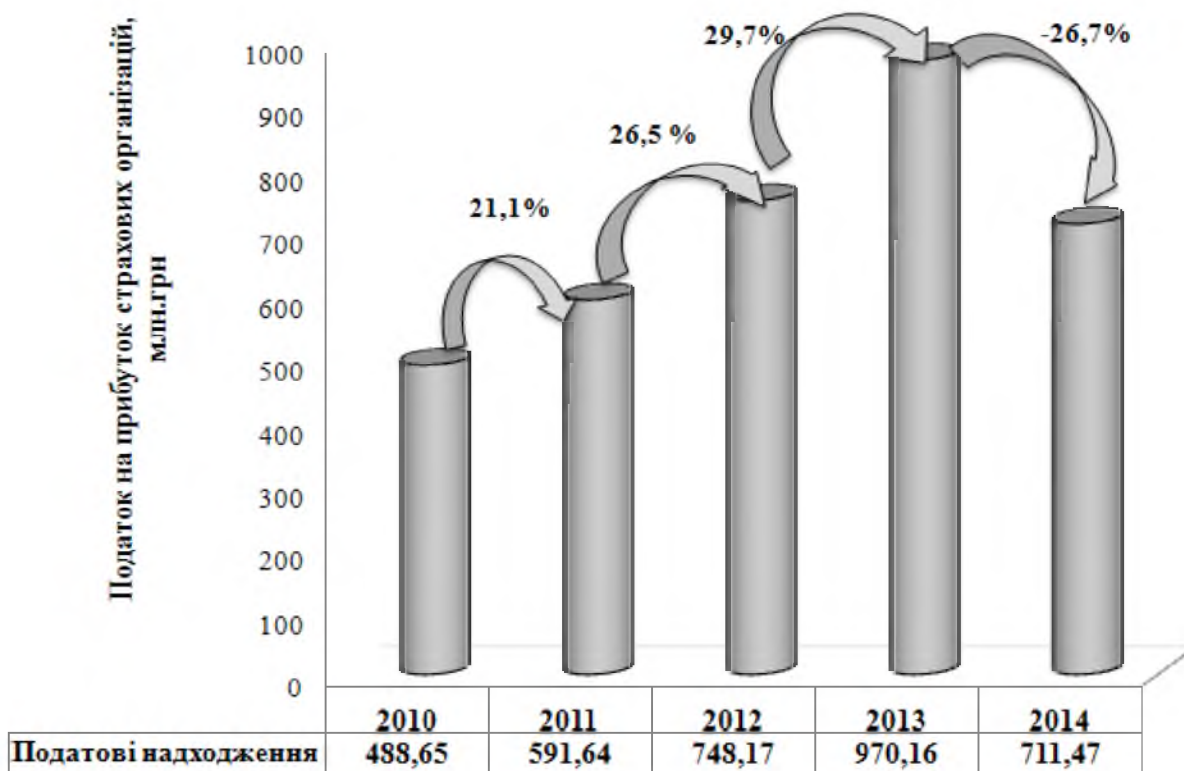
Рис. 1. Динаміка кількості страхових компаній за 2010- 2014 рр.

Одним із факторів зменшення чисельності страховиків на ринку стало посилення політики державного регулятора в боротьбі зі «схемним страхуванням». З іншого боку, це пов'язано з подіями, які відбувалися у банківському секторі, зокрема девальваційні процеси та закриття банків Національним банком України.

Взагалі діяльність страхових компаній залежить від стану банківської системи, адже, відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР [20], резерви страхових компаній, тобто кошти, необхідні для забезпечення платоспроможності ринку, розміщуються, зокрема, на депозитах у банках. Але дані кошти не підпадають під будь-які гарантії, на відміну від коштів інших юридичних осіб.

Іншою проблемою, з якою зіткнулися страховики, стала заборона переказувати за кордон платежі у валюті, введена постановою НБУ «Про введення додаткових механізмів для стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків України» від 29.08.2014 №540 [21], що означає неможливість перестраховувати ризики на зовнішніх ринках, тобто потенційну підвищену збитковість чи відмову у виплатах. Це стало основною причиною різкого зниження податкових надходжень за аналізований період (Рис.2).

У 2015 році значних змін зазнала система оподаткування діяльності страхових компаній в Україні. Відповідно до Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 № 71-VIII [22] запроваджена змішана система оподаткування страховиків. У зв'язку із застосуванням нового підходу до оподаткування прибутку підприємств, докорінно змінилося формулювання об'єкта оподаткування. Тепер об'єкти, які підлягають оподаткуванню, визначено одразу в декількох статтях Податкового кодексу України.

Джерело: побудовано авторами за даними [15]

Рис. 2. Порівняння податкових надходжень страхових компаній за 2010-2014 рр., млн грн

Основне визначення наведено у пп. 134.1.1 Податкового кодексу України і передбачає загальні правила оподаткування прибутку та спеціальні правила оподаткування доходу страховика:

- за загальним правилом, об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень цього розділу;
- за спеціальним правилом – дохід за договорами страхування, визначений згідно з пп. 141.1.2 Податкового кодексу України.

У свою чергу, пп. 141.1.2 Податкового кодексу України передбачено, що об'єкт оподаткування страховика, до якого застосовується ставка, визначена відповідно до пп. 136.2.1 та 136.2.2 цього Кодексу, розраховується як сума

страхових платежів, страхових внесків, страхових премій, нарахованих за договорами страхування і співстрахування. При цьому страхові платежі, страхові внески, страхові премії за договорами співстрахування включаються до складу об'єкта оподаткування страховика тільки в розмірі його частки страхової премії, передбаченої договором співстрахування.

За оцінкою експертів запровадження змішана система оподаткування страховиків призведе до збільшення надходжень до Державного бюджету України від податку на прибуток у 2015 році на 30-35%. В свою чергу дані нововведення призведуть до погіршення фінансового стану страховиків, оскільки компанії будуть змушені сплачувати податок незалежно від фінансового результату діяльності, необхідності щорічного внесення акціонерами коштів для виконання вимог щодо платоспроможності, погіршення якості страхових послуг, а також відтоку іноземного капіталу з України.

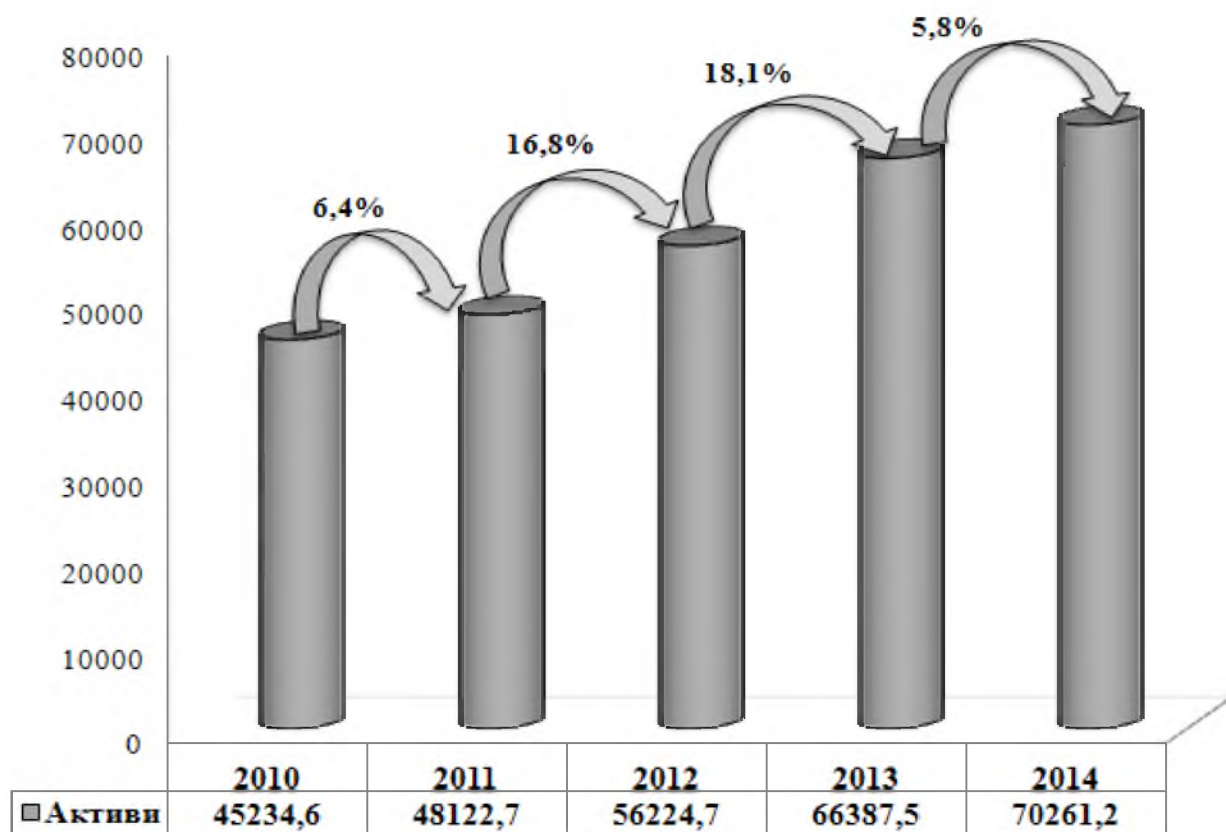
Страховики вважають, що введення даної системи оподаткування для страхових компаній є несправедливою і дискримінаційною політикою, оскільки інші фінансові установи повинні сплачувати тільки один податок.

Як показує динаміка останніх років, страхова індустрія України в цілому вийшла на певний рівень інвестиційної привабливості та представлена провідними транснаціональними страховими групами, але ще не стала реальним фактором стабільності національної економіки та за своїми інституційними та функціональними характеристиками не відповідає сучасним тенденціям, які визначають її істотне відставання в глобальному процесі формування світової фінансової системи.

Щодо загальних активів страховиків, то цей показник з кожним роком зростає, незважаючи на зменшення чисельності страховиків (рис.3).

Активи страховиків протягом аналізованого періоду збільшувались переважно завдяки зростанню залишків коштів на банківських рахунках та нарощенню інвестицій в акції. При цьому, значно скоротились обсяги вкладень в боргові цінні папери, що, в свою чергу, обумовлено збереженням

невисокої ділової активності на вітчизняному фондовому ринку та невисокою інвестиційною привабливістю корпоративних облігацій.

Джерело: побудовано авторами за даними [17], [18], [19], [20]

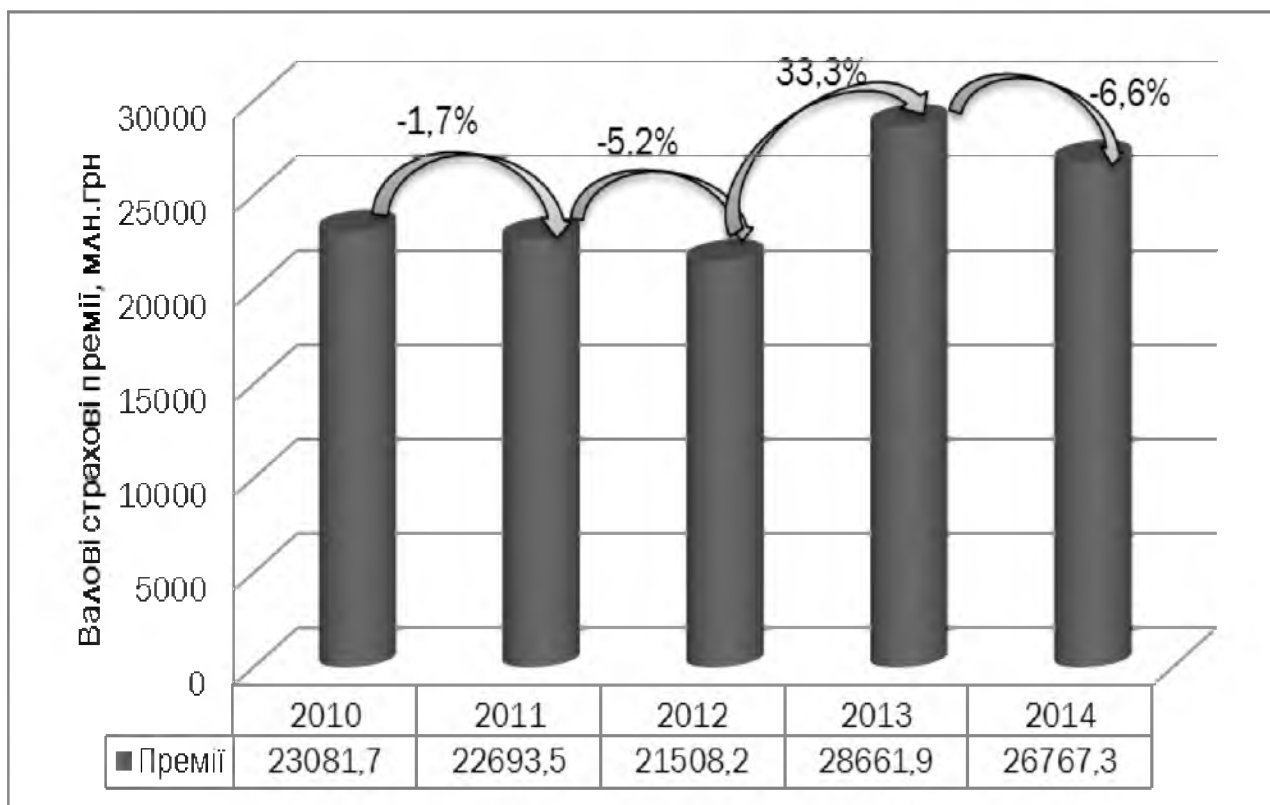
Рис. 3. Динаміка загальних активів страхових компаній за 2010-2014 рр., млн.грн.

Іншим важливим показником, який характеризує розвиток страхової діяльності є обсяги валових страхових премій (рис.4).

За результатами 2014 року обсяг надходжень валових страхових премій у порівнянні з 2013 роком зменшився на 6,6% (1894,6 млн. грн.) та склав 27 767,3 млн. грн. На зменшення обсягів отриманих валових страхових премій у 2014 році вплинуло: зниження економічного розвитку України загалом, девальвація національної валюти, а також високий рівень макроекономічної невизначеності при збереженні значного рівня недовіри до страхових компаній, ведення бойових дій на сході України та анексія АР Криму.

Причинами зниження обсягу отриманих страхових премій від населення є зниження реального рівня заробітної плати за одночасного зростання

інфляції, а також підвищення страховиками тарифів за основними видами страхування, що, в свою чергу, обумовлює неспроможність багатьох страхувальників.

Джерело: побудовано авторами за даними [17], [18], [19], [20]

Рис. 4. Динаміка валових страхових премій за 2010- 2014 рр., млн.грн.

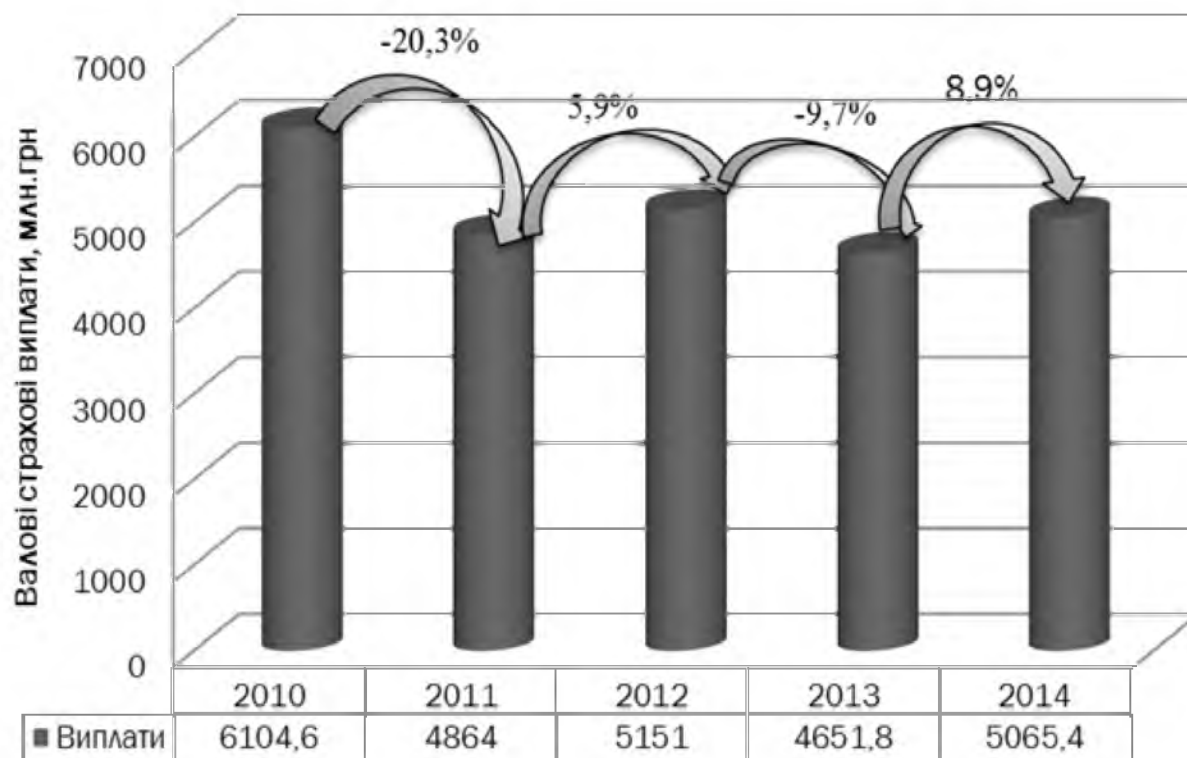
Найбільше скоротились надходження валових премій за наступними видами страхування: страхування вогневих ризиків; страхування майна; страхування фінансових ризиків; страхування відповідальності перед третіми особами; страхування кредитів.

Страхові виплати теж характеризуються неоднозначністю. Спостерігається або значний спад (2010-2011 рр.), або стрімке зростання (2013-2014 рр.) (рис.5).

Валові страхові виплати за 2014 рік збільшилися на 8,9% (до 5065,4 млн. грн) порівняно з 2013 роком. В свою чергу, у 2014 році відбулося значне зростання страхових виплат за договорами медичного страхування та автострахування, що було спричинене девальвацією національної валюти,

що, в свою чергу, зумовило збільшення вартості лікарських препаратів та вартості запчастин для автомобілів.

Джерело: побудовано авторами за даними [17], [18], [19], [20]

Рис. 5. Динаміка валових страхових виплат за 2010- 2014 рр., млн. грн.

На збільшення обсягу страхових виплат також впливало введення бойових дій в Донецькій та Луганській областях. Зважаючи на поступове збільшення з початку 2014 року обсягу резервів збитків, обсяг страхових виплат в наступних періодах збільшуватиметься. При цьому, на нашу думку, однією з причин збільшення резервів збитків є нестабільна ситуація у Донецькій та Луганській областях, а також той факт, що при настанні страхового випадку представники страхових компаній не завжди мають змогу потрапити до місця страхової події, що, в свою чергу, збільшує термін розгляду страхового випадку.

Слід зазначити, що в дію вступив Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 02.09.2014 № 1669-VII [23], відповідно до якого страховики, що працюють в зоні проведення АТО, мають право затримувати виплату за зобов'язаннями. При цьому, збитки за

страховими випадками в зоні АТО можна вважати такими, що виникли в результаті форс-мажорних обставин та за якими страхове відшкодування не здійснюється, оскільки як правило, це не визначено у договорах страхування.

Проаналізуємо сучасний стан інвестиційної діяльності страховиків. Інвестиційна діяльність страхових компаній – це вкладення коштів страхових компаній в об'єкти інвестування з метою отримання прибутку. Страхові інвестиції втілюють у собі істотні риси інвестицій взагалі, але при цьому мають свої особливості прояву.

Відповідно до Закону України «Про страхування» можна визначити такі напрямки інвестування для страхових компаній [26]:

- банківські вклади та депозити;
- цінні папери, що передбачають одержання доходів;
- цінні папери, що емітуються державою;
- нерухоме майно;
- права вимоги до перестраховиків;
- довгострокові інвестиційні кредити.

Традиційно вітчизняні страхові компанії інвестують кошти у банківські вклади, бо їх інвестиційна привабливість зумовлена досить високою ліквідністю і гарантованою доходністю. Компанії страхування життя можуть інвестувати у депозити не більше 50% загального розміру резервів. Інвестуючи кошти у депозити, страхова компанія не залучає для цього професійних посередників, не витрачає багато часу (умови депозитного договору є стандартними), а головне – банк є вигідним партнером на фінансовому ринку, завдяки якому пропонуються страхові послуги, зокрема страхування кредитних ризиків.

У свою чергу, банк, у якому розміщуються кошти страхових резервів, повинен мати кредитний рейтинг, що відповідає інвестиційному рівню за національною шкалою. Але цієї вимоги страхові компанії не завжди дотримуються, зважаючи на те, що окремі банки мають такий рейтинг. Варто відзначити, що страхові компанії досить рідко укладають депозитні договори

у доларах чи євро, а інвестують кошти у депозити в національній валюті, так як їх дохідність є вищою.

Щодо банківських металів, то страхові компанії часом називають консервативними інвесторами через те, що інвестиції саме в ці об'єкти розглядаються як підтримка диверсифікованості їх інвестиційного портфеля. Обсяги банківських вкладів страхових компаній у 2013-2014рр. наведемо у таблиці 1.

Таблиця 1

Банківські вклади страхових компаній

	Активи страховиків			
	Млн.грн		Структура активів	
	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2014
<i>Загальні активи, спрямовані на інвестиції</i>	37 914,0	40 530,1	100%	100%
Банківські вклади (депозити)	9 296,4	9 031,8	24,5 %	22,3 %
у т.ч. в іноземній валюті	1 196,8	1 768,7	3,2 %	4,4 %
Банківські метали	25,2	36,4	0,1%	0,1%

Джерело: [20]

Варто відмітити, що на сьогодні майже активів страховиків спрямовується на співробітництво з банками.

Значною популярністю серед страхових компаній користуються фінансові інвестиції у цінні папери. На них припадає стабільно найбільша частка активів, хоча структура вкладень за цінними паперами з роками поступово змінюється (табл.2).

Найчастіше страхові компанії купують-продають прості іменні акції на неорганізованому ринку без залучення професійних учасників і вимог щодо лістингу не дотримуються.

Більшу частку становлять цінні папери, які не пройшли лістинг на ПФТС. Взагалі портфель акцій страхових компаній є різномірним за складом, якістю емітентів та рівнем диверсифікації.

Таблиця 2

Вкладення страховиків у цінні папери

	Активи страховиків			
	Млн.грн		Структура активів	
	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2014
<i>Активи, спрямовані на інвестиції</i>	37 914,0	40 530,1	100%	100%
Акції	17 834,3	18 009,1	47%	44,4%
Облігації	755,6	809,8	2,0%	2,0%
Іпотечні сертифікати	388,8	468,3	1,0%	1,2%
Цінні папери, що емітуються державою	2 355,4	3390,0	6,2%	8,4%

Джерело: [20]

Наступна стаття інвестицій страховиків – нерухоме майно. Нерухомість як об'єкт інвестування є дуже привабливою для страхових компаній, оскільки надійно захищає вкладені кошти від інфляції. Разом з тим цей вид інвестицій є дуже низько ліквідним і їх реалізація за короткий час може бути проблематичною для інвестора (табл. 3).

Таблиця 3

Інвестиції страховиків у нерухомість

	Активи страховиків			
	Млн.грн		Структура активів	
	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2014
<i>Активи, спрямовані на інвестиції</i>	37 914,0	40 530,1	100%	100%
Нерухоме майно	1 965,3	2 045,5	5,2%	5,0%

Джерело: [20]

Як бачимо, на вітчизняному ринку нерухомості страхові компанії-інвестори є не дуже активними. Як правило, страхові компанії вкладають кошти в ту нерухомість, яка необхідна для здійснення операційної діяльності (офісні приміщення).

Специфічним об'єктом для страхових інвестицій є права вимоги до перестраховиків. Ця галузь є найменш дохідною, але вона користується популярністю, оскільки зобов'язання за перестраховими договорами

повністю перекладаються на перестраховика, що зменшує ризик самої страхової компанії (табл. 4).

Таблиця 4

Обсяги прав вимоги до перестраховиків

	Активи страховиків			
	Млн. грн.		Структура активів	
	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2014
Активи, спрямовані на інвестиції	37 914,0	40 530,1	100%	100%
Права вимоги до перестраховиків	3 038,5	3 867,4	8,0%	9,5%
у т.ч. до перестраховиків-нерезидентів	1 471,9	1 910,7	3,9%	4,7%

Джерело: [20]

За рахунок коштів страхових резервів страхові компанії також мають право здійснювати інвестування відповідних галузей національної економіки, які визначені Кабінетом Міністрів України. Страхові компанії у своїй більшості дуже слабо інвестують реальний сектор економіки України, що багато в чому зумовлено як їх неготовністю до цього, так і відсутністю реальних структурних перетворень на вітчизняних підприємствах визначених галузей.

Отже, страхові інвестиції виступають однією з рушійних сил отримання доходу страховими компаніями, економічного зростання, джерелом фінансування економіки країни за певними секторами, що визначаються в основному великим ступенем прибутковості. У подальшому розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній вагому роль має відігравати держава, чітко визначивши принципи та механізми інвестування власного капіталу та страхових резервів, засади оподаткування. Тільки у такому разі є можливим вихід страхових компаній з тіні банків, диверсифікація їх інвестиційних вкладень та розширення сфери діяльності, що у майбутньому може значно поліпшити стан економіки та збільшити надійність страхування на вітчизняному ринку.

Узагальнюючи вищевикладене можна стверджувати, що основними причинами, які негативно впливають на розвиток страхового ринку України загалом та на діяльність страхових компаній зокрема є:

- нестабільність економічної та політичної ситуації в країні;
- недосконалість нормативно-правового забезпечення;
- недовіра населення до страховиків та низький рівень проінформованості громадян щодо послуг страхових компаній;
- зниження попиту на страхові послуги у зв'язку зі зниженням платоспроможності населення;
- недостатній розвиток страхової інфраструктури;
- низький рівень надійності і гарантованості вкладення коштів;
- недостатній розвиток регіональних страхових ринків, які мають помітні територіальні диспропорції.

Для вирішення вищезазначених причин перш за все необхідно:

- удосконалити законодавчу та нормативно-праву базу, що регламентує страхову діяльність для подальшого ефективного розвитку страхової діяльності (чітке регламентування організаційно-економічних питань розвитку страхування, розробка законодавчої бази і методології проведення медичного страхування, прийняття Страхового кодексу);
- створити умови для розвитку інфраструктури страхового ринку;
- сприяти розвитку страхового посередництва;
- створити єдиний реєстр страхових агентів (дасть можливість мінімізувати кримінальні схеми на ринку страхування);
- забезпечити страховий ринок висококваліфікованими кадрами;
- відновити довіру населення до страховиків (вимагає від страховиків серйозних та зрозумілих для потенційних клієнтів гарантій повернення вкладених коштів).

На нашу думку, одним з перших кроків для покращення діяльності як страховиків, так і страхувальників на вітчизняному страховому ринку є прийняття Страхового кодексу. На сьогодні законодавство України у галузі

страхування являє собою розгалужену систему законодавчих актів різного регуляторного рівня, різної юридичної сили, різних сфер застосування, що викликає певні суперечності та неузгодженості у страховій діяльності.

Приведення нормативних актів у єдину впорядковану систему є важливим кроком змістовного розвитку законодавства України у сфері страхування. Саме Страховий кодекс може виступити у ролі такої систематизації, яка дала б змогу поліпшити право на реалізацію та надати допомогу правозастосовуючим органам оперативно знаходити рішення та правильно тлумачити норми права.

Одним з основних завдань Страхового кодексу має стати забезпечення гармонізації законодавства у сфері страхування до норм міжнародно-правових документів, які діють на світовому страховому ринку, але Страховий кодекс принципово не повинен змінити зміст правового регулювання відповідної сфери.

Отже, до основних позитивних соціально-економічних та інших наслідків від запровадження Страхового кодексу можна віднести:

- оновлення, упорядкування законодавства у сфері страхування, звільнення його від значної кількості законодавчих актів та актів Кабінету Міністрів України, усунення прогалин у законодавчому забезпеченні, посилення системності та комплексності у регулюванні страхової діяльності;
- гармонізацію законодавства у сфері страхування з міжнародними угодами та нормами, законодавством ЄС.

Висновки. За результатами аналізу сучасного стану діяльності страхових компаній на вітчизняному страховому ринку, дослідженні основних проблем у їх діяльності та визначенні напрямів їх подолання, можна стверджувати, що страховий ринок є досить складною багаторівневою системою, яка відзначається своєю динамічністю. На сьогодні на діяльність страхових компаній, перш за все, негативно вплинула нестабільність економічної і політичної ситуації в Україні та ведення бойових дій на сході країни, що спричинило уповільнення темпів росту доходів страховиків та

зниження попиту на страхові послуги. Вирішення цих проблем можливе за умови підвищення конкурентоспроможності на страховому ринку, розвитку страхової інфраструктури, покращення якості надання страхових послуг, відновлення довіри населення та удосконалення законодавчої і нормативно-правової бази, що дозволить забезпечити сприятливі умови для ринкової трансформації та розвитку страхового ринку і національної економіки вцілому.

Список використаних джерел

1. Александрова М.М. Економічний та страховий інтерес, їх вплив на страхові відносини. / М.М. Александрова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аудиту. Міжнародний збірник наукових праць. / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. Випуск 3 (21). / Відповідальний редактор д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖДТУ, 2011. – С. 53-59.
2. Базилевич В.Д. Страхові послуги: підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Базилевич В.Д., Пікус Р.В., Приказюк Н.В. та ін.]. – К.: Логос, 2014. – 496 с.
3. Бігдаш В. Д. Страхування : [навч. посіб. для вузів] / В. Д. Бігдаш. – К. : МАУП, 2006. – 444 с.
4. Бланд Д. Страхование: принципы и практика / Дэвид Бланд. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 416 с.
5. Гаманкова А. Страховий ринок України в глобальному страховому просторі / А.Гаманкова // Страхова справа. - 2012. - № 2 (46) - С. 8-12
6. Городюк А. Б. Основні проблеми страхового ринку України /А. Б. Городюк [Електронний ресурс] : - Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/9/gorodyuk.php>.
7. Дьячкова Ю.М. Страховий ринок в умовах нестабільної економіки / Ю.М.Дьячкова // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2014. – № 2. – С.172-176.

8. Залетов О. М. Страхування / О. М. Залетов ; за ред. О. О. Слюсаренко. – К. : BeeZone, 2003. – 304 с.
9. Козьменко О.В. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації : монографія / О.В. Козьменко, С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва. – Суми, 2011. – 388 с.
10. Мних М. В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика: підручник / М. В. Мних. – К.: Знання України, 2006. - 283 с.
11. Кужелев М. А. Предпосылки формирования механизма государственного регулирования системы коммерческого страхования / М. А. Кужелев, О. А. Шакура, Л. М. Вайсеро // Бізнес Інформ. – 2014. – № 1. – С. 32-37.
12. Новіков О. Є. Перспективи розвитку страхового ринку України / О. Є. Новіков, О. Д. Сафонова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Економічні науки . – 2014. – Вип. 5.2. – С. 92-96.
13. Орланюк-Малицкая Л. А. Платежеспособность страховой организации / Л. А. Орланюк-Малицкая. – М., 1994. – 151 с.
14. Осадець С. Страхування : підручник / [Артюх Т. М., Бабко В. Л., Бабко Т. В. та ін.] ; кер. авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.
15. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.treasury.gov.ua.
16. Переведення страховиків України на змішану систему оподаткування з січня 2015 року – це дискримінація страхового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insurance.lviv.ua/>
17. Підсумки діяльності страхових компаній за 2011 рік // Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2011.pdf

18. Підсумки діяльності страхових компаній за 2012 рік // Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/SK_IV_kv_%202012.pdf
19. Підсумки діяльності страхових компаній за 2013 рік // Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202013.pdf
20. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік // Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/sektor/sk_%202014.pdf
21. Пікус Р.В. Розвиток страхового ринку в умовах глобалізації / Р.В. Пікус // Економіка. – 2011. – № 126. – С. 15-19.
22. Плиса В.Й. Страхування: [навч. посібник] / В.Й. Плиса. – К.: Каравела, 2006. – 392 с.
23. Пояснювальна записка до проекту Страхового кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com>
24. Про введення додаткових механізмів для стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків України: Постанова НБУ (від 29.08.2014 №540) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=9987297>
25. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України (від 28.12.2014 № 71-VIII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19>
26. Про страхування: Закон України (від 07.03.1996 №85/96- ВР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96-%E2%F0>

27. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції: Закон України (від 02.09.2014 р. № 1669-VII) [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1669-18>
28. Сафонова О. Д. Сучасний стан страхового ринку України та основні проблеми його розвитку / О. Д. Сафонова // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 1. – С. 98—102.
29. Фурман В. М. Страховий ринок в Україні: проблеми становлення та стратегія розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.04.01 / Фурман В. М. – Київ, 2006. – 38 с.
30. Хэмптон Д. Финансовое управление в страховых компаниях / Д. Хэмптон. – М.: Анкил, 1995. – 263 с.
31. Чекасова С. Основні проблеми страхового ринку України / С.Чекасова, І.Ткаченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2014_05_22_23_kampodilsk/sekcija_4_2014_05_22_23/snovni_problemi_strakhovogo_rinku_ukrajini/62-1-0-987
32. Шахов В. В. Страхование: Учебник для вузов / В. В. Шахов – М.: Страховой полис, ЮНИТИ, 1997. – 311 с.

Кострач Людмила Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансових ринків Національного університету ДПС України;

Рудь Леся Олександрівна - студентка, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.